

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Overeenkomst ter gebruik van de meldcode

Het bevoegd gezag van Maatzorg Brabant B.V.

Overwegende

- dat Maatzorg Brabant verantwoordelijk is voor een goede kwaliteit van de dienstverlening aan zijn cliënten en dat deze verantwoordelijkheid zeker ook aan de orde is in geval van dienstverlening aan cliënten die (vermoedelijk) te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling;
- dat van de beroepskrachten die werkzaam zijn bij Maatzorg Brabant op basis van deze verantwoordelijkheid wordt verwacht dat zij in alle contacten met cliënten attent zijn op signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling en dat zij effectief reageren op deze signalen;
- dat Maatzorg Brabant een meldcode wenst vast te stellen zodat de beroepskrachten die binnen Maatzorg Brabant werkzaam zijn weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;
- dat Maatzorg Brabant in deze code ook vastlegt op welke wijze zij de beroepskrachten bij deze stappen ondersteunt;
- dat onder huiselijk geweld wordt verstaan: (dreigen met) geweld, op enigerlei locatie, door iemand uit de huiselijke kring, waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer, daaronder ook begrepen ouderenmishandeling en eengerelateerd geweld. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: (ex) partners, gezinsleden, familieleden en huisgenoten;
- dat onder kindermishandeling wordt verstaan: iedere vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, daaronder ook begrepen eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking;
- dat onder beroepskracht in deze code wordt verstaan: de beroepskracht die voor Maatzorg Brabant werkzaam is en die in dit verband aan cliënten van de organisatie zorg, begeleiding, onderwijs, of een andere wijze van ondersteuning biedt;
- dat onder cliënt in deze code wordt verstaan: iedere persoon aan wie de beroepskracht zijn professionele diensten verleent.

Maatzorg Brabant stelt de volgende Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling vast.

Routeschema bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Stap 1: In kaart brengen van signalen

De beroepskracht:

- observeert cliënt;
- raadpleegt signalenlijst;
- bespreekt signalen met het Bestuur;
- deelt zorg met cliënt (en waar mogelijk de ouder);
- registreert

Stap 2: Collegiale consultatie en raadplegen Veilig Thuis

Het bestuur:

- consulteert:
- interne en externe collega's;
- Veilig Thuis;
- eventueel andere organisaties.
- bespreekt uitkomsten consultaties met cliënt (en waar mogelijk de ouder);
- registreert.

Stap 3: Gesprek voeren met de cliënt (en waar mogelijk de ouder)

Het bestuur

- deelt zorg met cliënt (en waar mogelijk de ouder);
- registreert

Stap 4: Wegen aard en ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling

Het bestuur:

- weegt risico, aard en ernst;
- vraagt Veilig Thuis hierover een advies te geven;
- registreert

Stap 5a: Hulp organiseren en effecten volgen

Het bestuur:

- bespreekt zorgen met cliënt (en waar mogelijk de ouder) en/of in een netwerk;
- organiseert hulp door cliënt (en waar mogelijk de ouder) door te verwijzen;
- monitort of cliënt (en waar mogelijk ouder) hulp krijgt;
- volgt cliënt;
- registreert.

Stap 5b: Melden en bespreken met de cliënt (en waar mogelijk de ouder):

Het bestuur:

- meldt het vermoeden bij Veilig Thuis;
- sluit bij melding aan bij feiten en gebeurtenissen;
- overlegt met Veilig Thuis over acties na de melding;
- monitort of cliënt (en ouder) hulp krijgen;
- volgt cliënt;
- registreert.

Route bij signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling

Stap 1: In kaart brengen van signalen

De beroepskracht brengt de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of juist ontkrachten in kaart en legt deze vast. De beroepskracht legt ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.

Bij vroeg signalering worden signalen gezien die duiden op een zorgelijke of mogelijk bedreigde ontwikkeling. Zelden zullen deze signalen direct duidelijkheid geven over de oorzaak zoals huiselijk geweld of kindermishandeling. Het is daarom verstandig uit te gaan van de signalen die de beroepskracht bij de cliënt of in de interactie tussen betrokkene en een ander bv. ouder of partner waarneemt. Bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling kan gebruik gemaakt worden van de signalenlijst (bijlage II).

In deze fase wordt de zorg gedeeld met de cliënt (bespreken wat je ziet) op de plek waar de ontmoeting plaatsvindt of op een gepland moment. Daarnaast kan de cliënt in de groep geobserveerd worden tijdens contactmomenten met anderen.

Alle signalen dienen te worden verzameld waardoor het duidelijker wordt welke zorgen er zijn en of deze zorgen gegrond zijn. De beroepskracht vraagt de aandachtsfunctionaris om te helpen bij het onderbouwen van de signalen.

Het is belangrijk dat de organisatie alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen dienen schriftelijk te worden vastgelegd. Gespreksverslagen kunnen door betrokkenen worden ondertekend. Er kan hiervoor een cliënt dossier aangelegd worden, dat in een gesloten kast (met slot) of digitaal (met wachtwoord) wordt bewaard. Dit vanwege de privacygevoelige gegevens die worden verzameld.

Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding

De beroepskracht bespreekt de signalen met de aandachtsfunctionaris. Er wordt altijd advies gevraagd aan Veilig Thuis. Dit is een taak voor de aandachtsfunctionaris.

Consultatie is mogelijk met de volgende interne collega's. Extern is consult mogelijk met een netwerk- of ketenpartner zoals de behandelend specialist, arts voor verstandelijk gehandicapten (AVG)-arts, de jeugdverpleegkundige van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) of de jeugdarts GGD. Bespreken binnen het expertise netwerk van kinder palliatieve zorg in Nederland is uiteraard ook mogelijk.

Consult bij Veilig Thuis

Zorgvuldig handelen vereist dat de aandachtsfunctionaris bij elk vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling altijd advies vraagt bij Veilig Thuis. Veilig Thuis kan een eerste weging maken of het terecht is dat er zorgen zijn over deze situatie en of er mogelijk sprake kan zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld.

Consult bij netwerk

Voor het bespreken in een netwerk gelden de regels van het betreffende netwerk. Door de ouder continu te betrekken en in overleg te treden, is de kans groter dat de ouder gemotiveerd is om de situatie te verbeteren en/of hulp te aanvaarden.

Om de cliënt 'open' (niet anoniem) te bespreken in een netwerk en met andere externe deskundigen is schriftelijke toestemming van de cliënt (of de ouder bij kinderen jonger dan 16 jaar) vereist. Voor een jongere van 16+ geldt toestemming van de jongere zelf. Indien de aandachtsfunctionaris in het contact transparant en integer is, is de kans groot dat over deze zaken een open gesprek mogelijk is. In de meeste gevallen wordt toestemming door de cliënt (of ouder) gegeven. Gespreksvaardigheid om in gesprek te gaan over zorgen en het vragen om toestemming van de ouder is een specifieke deskundigheid en kan door middel van scholing worden aangeleerd. Ook kan de aandachtsfunctionaris advies krijgen van Veilig Thuis over het in gesprek gaan met de

cliënt (of ouder). Indien de cliënt (of ouder) weigert, is dit een zorgelijk signaal en moet het worden meegenomen in de weging (stap 4). De cliënt kan overigens anoniem worden besproken wanneer hij (of de ouder) geen toestemming heeft gegeven, maar dit verdient niet de voorkeur vanwege de eventuele vervolgacties. Meer informatie over samenwerking met andere organisaties is te vinden in hoofdstuk 7 van de handleiding.

Noodsituaties

Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat de cliënt of een gezinslid onmiddellijk moet worden beschermd, kan meteen contact worden opgenomen met Veilig Thuis. Veilig Thuis maakt dan een inschatting van de ernst van de situatie. Voor noodsituaties is Veilig Thuis 24 uur per dag bereikbaar. In zeer ernstig dreigende situaties kan Veilig Thuis een melding overdragen aan de Raad voor de Kinderbescherming. Bijvoorbeeld als een kind met verwondingen naar het ziekenhuis moet en de ouders willen het niet meegeven of weghalen uit het ziekenhuis. In een dergelijke situatie kan er heel snel een voorlopige ondertoezichtstelling worden gevraagd zodat de ouders (tijdelijk) het gezag niet hebben over hun kind.

In noodsituaties kan ook contact gezocht worden met de crisisdienst van Bureau Jeugdzorg en/of de politie gevraagd worden om hulp te bieden. Op www.vooreenveiligthuis.nl/veilig-thuis bevindt zich een actuele lijst van Veilig Thuis organisaties en instanties waar de beroepskracht terecht kan voor ondersteuning en advies.

Stap 3: Gesprek met de cliënt (en waar mogelijk de ouder)

De aandachtsfunctionaris bespreekt de signalen met de cliënt en waar mogelijk de ouder. De organisatie kan er echter ook voor kiezen dat het gesprek door de beroepskracht wordt gevoerd, eventueel samen met aandachtsfunctionaris of leidinggevende. In die gevallen wordt het gesprek altijd voorbereid met de aandachtsfunctionaris. Ook kan tijdens de voorbereiding ondersteuning worden gevraagd aan Veilig Thuis. Voor het gesprek met de cliënt (en waar mogelijk de ouder) kunnen de volgende stappen worden gevolgd:

1. Leg de cliënt (en waar mogelijk de ouder) het doel uit van het gesprek;
2. Beschrijf de feiten die zijn vastgesteld en de waarnemingen die zijn gedaan, geef daarbij geen waardeoordeel of eigen interpretatie;
3. Nodig de cliënt (of de ouder) uit om een reactie hierop te geven;
4. Kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen er is gezien, gehoord en/of waargenomen. In geval van vrouwelijke genitale verminking kan daarbij de Verklaring tegen meisjesbesnijdenis worden gebruikt; of in geval van eergelateerd geweld wordt met spoed contact opgenomen met het Veilig Thuis.
5. Leg het gesprek vast, inclusief de gemaakte afspraken, en laat het indien mogelijk ondertekenen door alle betrokkenen.

Bij kinderen is het in de meeste gevallen onduidelijk wat de oorzaken zijn van de signalen. Door ouders te informeren en informatie uit te wisselen over de ontwikkeling van hun kind, kunnen zorgen verduidelijkt, ontkracht of bekrachtigd worden. Nodig de ouders expliciet uit tot het geven van hun mening en vraag door over kind gerelateerde onderwerpen in de thuissituatie. Herkent de ouder de situatie? Hoe gedraagt het kind zich thuis? Hoe reageren de ouders daarop? Hoe gaat het opvoeden thuis? Hoe reageert het kind hierop? Hoe is de ontwikkeling van het kind tot nu toe verlopen? Wat vinden de ouders daarvan? Hoe ervaren de ouders de opvoeding en hun rol als ouders?

Indien de cliënt (en waar mogelijk de ouder) de zorgen herkennen, kan een begin worden gemaakt met het onderzoeken van kansen en oplossingen. Cliënten (en waar mogelijk de ouder) moeten vaak eerst gemotiveerd worden zodat de zorgen (over hun kind) gedeeld kunnen worden. Het helpt dan om de cliënt (en waar mogelijk de ouder) meer informatie te geven over de ontwikkeling van het kind en de effecten voor het kind in de huidige situatie. Pas als ouders niet te motiveren zijn en de zorgen blijven ontkennen is het raadzaam Veilig Thuis om advies te vragen en een melding te overwegen.

Stap 4: Weeg aard en ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling

De aandachtsfunctionaris weegt op basis van de signalen, van het (extern) ingewonnen advies en van het gesprek met de cliënt (en waar mogelijk de ouder) het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling.

Daarnaast wordt de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling gewogen. Ook moet er altijd overwogen worden of er naar de politie moet worden gegaan. Tenslotte zijn kindermishandeling en huiselijk geweld strafbare feiten.

Voor de weging is het van belang dat de aandachtsfunctionaris in het dossier de signalen, de gesprekken en de stappen beschrijft en vastlegt die al gezet zijn.

Daarnaast zijn voor de weging de volgende factoren van belang:

- de leeftijd van het slachtoffer;
- de aard van het geweld;
- de mate van afhankelijkheid;
- de duur van het geweld;
- de verwachting over de schade die wordt aangericht;
- de mate van isolement waarin het geweld zich afspeelt.

Een weging is altijd persoonlijk, er zijn geen vaste richtlijnen voor. Omdat elke situatie uniek is, is hier geen standaard voor. Veilig Thuis wordt altijd ingeschakeld om te helpen bij deze weging. Veilig Thuis kan helpen een risicotaxatie uit te voeren. Als het om eerge relateerd geweld gaat, kan het Landelijk Expertise Centrum Eerge relateerd Geweld (LEC EGG) van de politie dit op zich nemen.

Op www.vooreenveiligthuis.nl/veilig-thuis bevindt zich een actuele lijst van Veilig Thuis organisaties en instanties waar de beroepskracht terecht kan voor ondersteuning en advies.

Stap 5: Beslissen: zelf hulp organiseren of melden

- Stap 5a: Hulp organiseren en effecten volgen

Als op basis van de afweging in stap 4 genoeg gronden zijn dat de cliënt en zijn gezin redelijkerwijs voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermd kunnen worden:

- bespreek met de cliënt (en waar mogelijk de ouder);
- organiseer dan de noodzakelijke hulp;
- volg de effecten van deze hulp en
- doe alsnog een melding als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt, of opnieuw begint.

Dit is de verantwoordelijkheid van de aandachtsfunctionaris al dan niet in overleg met de leidinggevende en/of directie.

Als de organisatie gebruik heeft gemaakt van een netwerk- of ketenpartner, kan de netwerk- of ketenpartner verdere actie coördineren. De netwerk- of ketenpartner bespreekt de hulpvraag van de welzijnsorganisatie en de cliënt, beoordeelt de hulpvraag, stelt een aanpak vast, geeft handelingsadviezen voor de beroepskracht en adviseert over verdere hulp.

De aandachtsfunctionaris bespreekt met de cliënt de uitkomst. Met de cliënt (en waar mogelijk de ouder) kan gesproken worden over verder te nemen stappen voor hulpverlening voor de cliënt (en ouder). Hierbij is het belangrijk om informatie te geven over de hulpverlenende instanties en of er hiervoor een indicatie nodig is van bijvoorbeeld Bureau Jeugdzorg. De cliënt (en ouder) kan op deze manier worden doorverwezen. Belangrijk is om bij de cliënt (en ouder) en de instantie te informeren of zij ook daadwerkelijk naar de verwijzende instantie zijn gegaan. Leg de gesprekken vast en laat indien mogelijk de cliënt (en/of ouder) het gespreksverslag ondertekenen.

Indien er voor een van voorgaande stappen ondersteuning nodig is, dan kan dit gevraagd worden bij Veilig Thuis, of het netwerk. De organisatie kan in het eigen team afspraken maken over de begeleiding- en

zorgbehoeften van de cliënt (en ouder). De uitkomst van deze teambespreking wordt vastgelegd en met de cliënt (en waar mogelijk de ouder) besproken.

- Stap 5b: Melden en bespreken met de cliënt (en waar mogelijk de ouder)

Kan de cliënt of kunnen de ouders niet voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling beschermd worden, of is er twijfel of de welzijnsorganisatie hiertegen voldoende bescherming kan bieden:

- meld het vermoeden bij Veilig Thuis en;
- sluit bij de melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan indien de informatie die gemeld wordt (ook) van anderen afkomstig is;
- overleg bij de melding met Veilig Thuis wat er na de melding, binnen de grenzen van de gebruikelijke werkzaamheden, gedaan kan worden om de cliënt, de ouders en mogelijke gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.

Dit is de verantwoordelijkheid van de aandachtsfunctionaris al dan niet in overleg met de directie.

Bespreek de melding vooraf met de cliënt (vanaf 12 jaar) en/of met de ouder (als het kind nog geen 16 jaar is). (Of laat dat over aan een netwerk- of ketenpartner). Leg uit waarom de organisatie van plan is deze melding te gaan doen en wat het doel daarvan is. Blijf in het gesprek bij de feiten en constatering en voorkom interpretaties of waardeoordelen.

1. Vraag de cliënt (en waar mogelijk de ouder) uitdrukkelijk om een reactie;
2. In geval van bezwaren van de cliënt (en ouder), overleg op welke wijze er tegemoet kan worden gekomen aan deze bezwaren en leg dit in het document vast;
3. Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om de cliënt (en ouder) en/of mogelijke gezinsleden te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in alle afwegingen de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de cliënt (en ouder) en/of mogelijke gezinsleden door het doen van een melding daartegen te beschermen;
4. Doe een melding indien naar het oordeel van de welzijnsorganisatie de bescherming van de cliënt of zijn gezinslid de doorslag moet geven.

Van contacten met de cliënt (en ouder) over de melding kan worden afgezien:

- als de veiligheid van de cliënt, één van de ouders, die van de beroepskracht zelf, en/of die van een ander in het geding is; of
- als er goede redenen zijn om te veronderstellen dat de cliënt (of ouder) daardoor het contact met de welzijnsorganisatie zal verbreken.

Indien na enige periode onvoldoende verbetering zichtbaar is, is het van belang opnieuw contact op te nemen met Veilig Thuis en eventueel opnieuw een melding te doen. Veilig Thuis adviseert, indien nodig, meerdere keren contact op te nemen indien er onvoldoende verbetering of verslechtering te zien is.

Inspanningen na de melding

Een melding is geen eindpunt. Als de organisatie een melding doet, geeft het stappenplan daarom aan dat de aandachtsfunctionaris in zijn contact met Veilig Thuis ook bespreekt wat hij zelf, na zijn melding, binnen de grenzen van zijn gebruikelijke taakuitoefening kan doen om de cliënt en/of zijn gezinsleden te beschermen en te ondersteunen. Dit is uitdrukkelijk in stap 5 bij de melding opgenomen om duidelijk te maken dat de betrokkenheid van de beroepskracht bij de cliënt en mogelijke gezinsleden na de melding niet ophoudt. Van hem wordt verwacht dat hij, naar de mate van zijn mogelijkheden, de cliënt (en waar mogelijk de ouder) blijft ondersteunen en beschermen. Uiteraard gebeurt dit in overleg met Veilig Thuis om zo tot een gemeenschappelijke aanpak te komen.

Veilig Thuis houdt degene die de melding heeft gedaan op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet.

Wanneer er sprake is van (een vermoeden van) kindermishandeling in de thuissituatie van één van de kinderen, tieners of jongeren kan dit ook impact hebben op de (andere) beroepskrachten en andere kinderen, tieners of jongeren. Het is belangrijk dat de organisatie hier aandacht aan besteedt, bijvoorbeeld in team

overleggen of tijdens intervisie.

Interne evaluatie

Het is belangrijk dat de toepassing van de meldcode systematisch geëvalueerd wordt. Dit kan de aandachtsfunctionaris, leidinggevende en/of directie op zich nemen. Aangeraden wordt dat de uitvoering van de evaluatie door een ander wordt gedaan dan degene die actief binnen het proces zelf is geweest. Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.

Registratie

Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de directie op een centraal punt bewaard. Binnen Maatzorg Brabant is dit gedelegeerd aan de aandachtsfunctionaris. De gegevens worden geregistreerd en bewaard om bijvoorbeeld in kaart te kunnen brengen hoe vaak vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling binnen de organisatie voorkomen en op welke wijze daarmee wordt omgegaan.

Verantwoordelijkheden in het scheppen van randvoorwaarden voor een veilig werk/ en meldklimaat

Om het voor beroepskrachten mogelijk te maken in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en de stappen van de meldcode te kunnen zetten, draagt Maatzorg Brabant er zorg voor dat:

de directie:

- de meldcode opneemt in het beleid van Maatzorg Brabant;
- een aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling aanstelt;
- de deskundigheidsbevordering opneemt in het scholingsplan;
- regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering aanbiedt aan beroepskrachten, zodat zij voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de meldcode;
- de meldcode en bijbehorende routes laat aansluiten op de werkprocessen binnen Maatzorg Brabant;
- ervoor zorgt dat er voldoende deskundigen intern en extern beschikbaar zijn om de beroepskrachten te kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de meldcode;
- de werking van de meldcode regelmatig evalueert en zo nodig acties in gang zet om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- binnen Maatzorg Brabant en in de kring van klanten bekendheid geeft aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- afspraken maakt over de wijze waarop Maatzorg Brabant haar beroepskrachten zal ondersteunen als zij door klanten in of buiten rechte worden aangesproken op de wijze waarop zij de meldcode toepassen;
- afspraken maakt over de wijze waarop Maatzorg Brabant de verantwoordelijkheid opschaalt indien de signalering en verwijzing voor een kind stagneert;
- eindverantwoordelijkheid draagt voor de uitvoering van de meldcode;
- investeert in de opleidingen voor aankomend beroepsbeoefenaren: zorgt voor kennis en vaardigheden inzake het herkennen van en omgaan met een vermoeden van seksueel misbruik, waarbij de ontwikkeling van de seksualiteit van kinderen en het bespreekbaar maken van de eigen normen en waarden aan de orde komt;
- investeert in nascholing van zittend personeel in Maatzorg Brabant: zorgt voor kennis en vaardigheden inzake het herkennen van en omgaan met een vermoeden van seksueel misbruik, waarbij de ontwikkeling van de seksualiteit van kinderen en het bespreekbaar maken van de eigen normen en waarden aan de orde komt;
- investeert in een open aanspreekcultuur binnen Maatzorg Brabant: zorgt voor een open cultuur waarbinnen op professionele wijze reflectie op normen en waarden, werkwijze en handelen plaatsvindt;
- investeert in een goede 'zorgstructuur' binnen Maatzorg Brabant: zorgt voor voldoende lucht in teams, vertrouwenspersonen, structurele agendering, bij- en nascholing, etc.

De aandachtsfunctionaris:

- algemeen aanspreekpunt is voor externe contacten zoals Rijk, gemeente, en andere partijen betreffende huiselijk geweld en kindermishandeling;
- informatievoorziening verzorgt van binnen naar buiten (signalering t.b.v. beleid) en van buiten naar binnen (distributie van informatie);
- regie voert over het ontwikkelen, implementeren, monitoren en onderhouden van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling;
- daar waar nodig ondersteuning biedt bij het hanteren van de meldcode op de locaties;
- trainingen en deskundigheidsbevordering coördineert en organiseert m.b.t. huiselijk geweld en kindermishandeling;
- medewerkers informeert en als vraagbaak functioneert voor de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en voor algemene vragen over het onderwerp;
- de regie voert over de borging van huiselijk geweld en kindermishandeling;

De coördinator/leidinggevende:

- als aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling is aangesteld;
- als vraagbaak functioneert binnen de betreffende stichting voor algemene informatie over (de meldcode) huiselijk geweld en kindermishandeling;
- signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- kennis heeft van de stappen volgens de meldcode;
- taken vaststelt van een ieder (wie doet wat wanneer) en deze in de meldcode vastlegt;
- deelneemt aan overleg met kern- en ketenpartners/ netwerken (indien dit beschikbaar is);
- de aansluiting van de meldcode op de werkprocessen uitvoert;
- de aansluiting van de meldcode op de zorgstructuur uitvoert;
- samenwerkingsafspraken vastlegt met ketenpartners;
- de uitvoering van de meldcode coördineert bij een vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling;
- waakt over de veiligheid van de klant bij het nemen van beslissingen;
- zo nodig contact opneemt met Veilig Thuis voor advies of melding;
- de genomen stappen evalueert met betrokkenen;
- toeziet op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin;
- toeziet op dossiervorming en verslaglegging.

de beroepskracht:

- signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- overlegt met de leidinggevende bij zorg over een klant aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- afspraken uitvoert die zijn voortgekomen uit het overleg met de leidinggevende zoals observeren of een gesprek met de klant;
- de resultaten bespreekt van deze ondernomen stappen met de leidinggevende.

de vrijwilliger:

- een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling direct meldt aan de (begeleidende) beroepskracht.

de directie, de aandachtsfunctionaris, de leidinggevende en de beroepskracht zijn niet verantwoordelijk voor:

- het vaststellen of er al dan niet sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld;
- het verlenen van professionele hulp aan klant (begeleiding).

Bijlage I: Signalenlijst Kindermishandeling

Deze lijst geeft een overzicht van signalen van kindermishandeling bij kinderen in de leeftijd 0-4 en 4-12 jaar, laatste groep staat specifiek aangegeven.

Deze lijst is een hulpmiddel om een vermoeden van kindermishandeling te 'bewijzen'. Vrijwel alle genoemde signalen kunnen ook een andere oorzaak hebben. Hoe meer van de genoemde signalen het kind uitzendt, hoe groter de kans dat er sprake is van kindermishandeling. Maar er zijn ook kinderen aan wie niet of nauwelijks valt op te merken dat ze worden mishandeld.

Lichamelijk welzijn

- Blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden
- Groeiachterstand
- Te dik
- Slecht onderhouden gebit
- Geregeld hoofdpijn, buikpijn of flauwvallen
- Kind stinkt, heeft geregeld smerige kleren aan
- Oververmoeid
- Vaak ziek
- Ziektes herstellen slecht
- Kind is hongerig
- Eetstoornissen
- Achterblijvende motoriek
- Niet zindelijk op de leeftijd dat, dat hoort

Gezinsituatie

- Samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen
- Sociaal isolement
- Alleenstaande ouder
- Partnermishandeling
- Gezin verhuist regelmatig
- Slechte algehele hygiëne

Tegenover ouders

- Angstig, waakzaam, schrikachtig
- Meegaand, volgzzaam
- Gedraagt zich in het bijzijn van zijn ouders anders dan zonder ouders

Overig

- Plotselinge gedragsveranderingen
- Gedraagt zich niet naar zijn leeftijd
- Slechte leerprestaties (4-12)
- Rondhangen na school (4-12)
- Taal- en spraakstoornissen

Tegenover andere kinderen

- Agressief
- Speelt weinig met andere kinderen
- Wantrouwend
- Niet geliefd bij andere kinderen

Gedrag van het kind

- Timide, depressief
- Weinig spontaan
- Passief, lusteloos, weinig interesse in spel
- Apathisch, toont geen gevoelens of pijn
- In zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld
- Labiel
- Erg nerveus
- Hyperactief
- Negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst
- Negatief lichaamsbeeld
- Agressief, vernielzucht
- Overmatige masturbatie
- Zelfdestructief
- Drug- of alcoholgebruik
- Plotselinge gedragsveranderingen

Lichamelijk welzijn bij seksueel misbruik

- Verwondingen aan geslachtsorganen
- Vaginale infecties en afscheiding
- Jeuk bij vagina of anus
- Pijn in bovenbenen
- Pijn bij het lopen of zitten
- Problemen bij plassen
- Urinewegeninfectie
- Seksueel overdraagbare aandoeningen

Tegenover andere volwassenen

- Angst om zich uit te kleden
- Angst voor lichamelijk onderzoek
- Verstijft bij lichamelijk contact
- Angstig, waakzaam, schrikachtig
- Meegaand, volgzzaam
- Agressief
- Overdreven aanhankelijk
- Wantrouwend
- Vermijd oogcontact

Gedrag van het kind bij seksueel misbruik

- Drukt benen tegen elkaar bij het lopen
- Afkeer van lichamelijk contact
- Maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek
- Extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik
- Zoekt seksuele toenadering tot volwassenen (4-12)

Gedrag van de ouder

- Onverschillig over het welzijn van het kind
- Laat zich geregeld negatief uit over het kind
- Troost het kind niet
- Geeft aan het niet meer aan te kunnen
- Is verslaafd
- Is ernstig (psychisch) ziek
- Kleedt het kind te warm of te koud aan
- Zegt geregeld afspraken af
- Houdt het kind vaak thuis van school
- Heeft irreële verwachtingen van het kind
- Zet het kind onder druk om te presteren

Veilig thuis: 0800-2000 (gratis en 24/7 bereikbaar)

Bijlage II: Beroepsgeheim, meldcode en meldrecht

1. Inleiding

In dit deel van het basismodel meldcode wordt enige achtergrondinformatie gegeven, met name over het beroepsgeheim, het wettelijk meldrecht en de verhouding tussen het beroepsgeheim, het wettelijk meldrecht en de meldcode.

2. Inhoud en doel van het beroepsgeheim

Algemene zwijgplicht

Iedere beroepskracht die individuele cliënten hulp, zorg, steun of een andere vorm van begeleiding biedt heeft een beroepsgeheim. Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om, kort gezegd, geen informatie over de cliënt aan derden te verstrekken, tenzij de cliënt hem daarvoor toestemming heeft gegeven. Doel van het beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot de hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de cliënt het vertrouwen te geven dat hij vrijuit kan spreken. De zwijgplicht geldt bijvoorbeeld voor maatschappelijk werkers, intern begeleiders, ouderenwerkers, jeugdhulpverleners, medisch hulpverleners, medewerkers in de kinderopvang en in peuterspeelzalen. Het beroepsgeheim geldt ook voor begeleiders en hulpverleners van de reclassering en van justitiële (jeugd)inrichtingen, al maakt het gedwongen kader van het strafrecht in sommige gevallen een beperkte inbreuk op de zwijgplicht.

De hierboven beschreven algemene zwijgplicht voor hulpverleners en begeleiders is niet specifiek opgenomen in een bepaalde wet, maar wordt afgeleid uit de privacy bepalingen uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (artikel 8) en uit de Grondwet (artikel 10). Deze bepalingen worden nog eens ondersteund door artikel 272 Wetboek van Strafrecht dat een verbod bevat op het verbreken van geheimen die aan de beroepskracht zijn toevertrouwd.

Specifieke zwijgplicht

Een aantal beroepsgroepen kent een specifieke zwijgplicht die is geregeld in een 'eigen' wet. Dit geldt bijvoorbeeld voor medisch hulpverleners, zoals artsen en verpleegkundigen. Zij vinden hun zwijgplicht in artikel 88 van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg en in artikel 7:457 Burgerlijk Wetboek. Voor beroepskrachten in de jeugdzorg is de zwijgplicht specifiek geregeld in artikel 53 van de Wet op de jeugdzorg en vertrouwensinspecteurs in het onderwijs kennen een eigen bepaling over de omgang met hun zwijgplicht in artikel 6 van de Wet op het onderwijstoezicht.

Paradox van de geheimhoudingsplicht

Er doet zich bij de omgang met de zwijgplicht een zekere paradox voor. De zwijgplicht is hét instrument bij uitstek om er voor te zorgen dat mensen naar de beroepskracht toe komen en ook bereid zijn om open over hun zorgen te spreken. Ze mogen er immers op vertrouwen dat hun verhaal niet zomaar elders terecht komt. Maar een te rigide omgang met het beroepsgeheim kan tot gevolg hebben dat een cliënt die dringend hulp nodig heeft juist niet geholpen wordt omdat de beroepskracht meent dat hij vanwege zijn beroepsgeheim niet in mag grijpen.

Al met al is de omgang met het beroepsgeheim een vorm van evenwichtskunst: geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van het geheim waar nodig. Het basismodel meldcode wil daarin een handreiking bieden voor zover het gaat om signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Vragen van toestemming

Bij het verstrekken van gegevens van een cliënt aan een ander, dus ook bij het doen van een melding aan Veilig Thuis, geldt als hoofdregel dat de beroepskracht zich inspant om toestemming voor zijn melding te krijgen. Het basismodel schetst daarvoor de werkwijze. Geeft de cliënt zijn toestemming,

dan kan een melding worden gedaan. Weigert de cliënt ondanks de inspanning van de beroepskracht zijn toestemming, dan houdt het niet op maar maakt de beroepskracht een nieuwe afweging, zie daarover paragraaf 3.

NB1: De Wet bescherming persoonsgegevens bepaalt dat een cliënt vanaf zijn 16e jaar zelf toestemming geeft aan een beroepskracht voor het verstrekken van zijn gegevens aan een ander (al dan niet in de vorm van het doen van een melding). De Wet op de jeugdzorg en de Wet inzake de geneeskundige behandelingsovereenkomst geven een cliënt dit recht zelfs al vanaf zijn 12e jaar. Toch moet over een melding, als het gaat om een cliënt vanaf 12 of 16 jaar die nog thuis woont, ook gesproken worden met zijn ouders. Want bij de melding worden doorgaans niet alleen gegevens over de jongere verstrekt maar ook over zijn ouder(s).

NB2: Van het vragen van toestemming kan worden afgezien in verband met de veiligheid van de cliënt, van de beroepskracht of die van anderen.

3. Conflict en plichten

Zo oud als de zwijgplicht is ook de notie dat een beroepskracht door zijn beroepsgeheim in de knel kan komen. Er kunnen zich situaties voordoen waarin de beroepskracht alleen door te spreken zijn cliënt kan helpen, terwijl hij voor dit spreken geen toestemming krijgt. Er kan in dat geval sprake zijn van een conflict van plichten. De plicht om te zwijgen vanwege het beroepsgeheim botst met de plicht om de cliënt te helpen juist door met een ander over hem te spreken. Het gaat dan altijd om een cliënt die zich in een ernstige situatie bevindt en die alleen kan worden geholpen door een ander bij de aanpak te betrekken.

In de (tucht)rechtspraak wordt in geval van een conflict van plichten erkend dat een beroepskracht ook zonder toestemming van de cliënt over hem mag spreken. Uiteraard moet een dergelijk besluit om de zwijgplicht te doorbreken zorgvuldig worden genomen. Beantwoording van de volgende vijf vragen leidt doorgaans tot een zorgvuldige besluitvorming:

- Kan ik door te spreken zwaarwegende belangen van mijn cliënt of van zijn kinderen behartigen?
- Is er een andere mogelijkheid om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoeft te verbreken?
- Waarom is het niet mogelijk om toestemming van de cliënt te vragen of te krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?
- Zijn de belangen van de cliënt die ik wil dienen met mijn spreken zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de cliënt heeft bij mijn zwijgen?
- Als ik besluit om te spreken aan wie moet ik dan welke informatie verstrekken zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden aangepakt?

Positie van de cliënt Bij het besluit om de geheimhouding te doorbreken, speelt de positie van de cliënt een belangrijke rol. Bij cliënten die zich in een afhankelijke positie bevinden waardoor ze minder goed in staat zijn zelf op te treden tegen mishandeling of geweld, zal een beroepskracht eerder dan 'gemiddeld' kunnen besluiten dat hij zijn zwijgplicht verbreekt. Te denken valt op de eerste plaats aan kinderen en jongeren. Het kan dan gaan om kinderen die zelf cliënt zijn van de beroepskracht of om de kinderen van de cliënt.

Meerderjarigen beslissen in beginsel zelf over de wijze waarop ze hun leven inrichten en of ze daarin hulp of andere inmenging wensen. Dit zelfbeschikkingsrecht is een belangrijk uitgangspunt bij het bieden van hulp aan cliënten. Maar dit uitgangspunt is niet absoluut. Er zijn situaties waarin een inbreuk op de zelfbeschikking noodzakelijk kan zijn omdat de cliënt in een zeer ernstige situatie verkeert. In geval van huiselijk geweld kan dit zeker aan de orde zijn. Uit onderzoek is gebleken hoezeer slachtoffers gevangen kunnen zitten in hun situatie, zodanig dat ze daar op eigen kracht niet

uit komen. De beroepskracht zal zich eerst tot het uiterste in moeten spannen om de toestemming van zijn cliënt te krijgen. Maar krijgt hij deze niet, dan kan hij zich daar niet zondermeer bij neerleggen. Hij dient de ernst van de situatie waarin de cliënt zich bevindt af te wegen tegen het gegeven dat de cliënt hem geen toestemming geeft voor het doen van een melding. Komt hij tot de slotsom dat de cliënt, vanwege de ernst van het huiselijk geweld, tegen dit geweld moet worden beschermd, dan doet hij een melding, ook al heeft hij daarvoor geen toestemming. Hij komt dan in feite tot de conclusie dat het zware belang van zijn geheimhoudingsplicht in deze specifieke situatie moet wijken voor het nog zwaardere belang van het beschermen van zijn cliënt tegen zwaar en/of structureel geweld.

NB: Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met een deskundige collega en zo nodig ook (op basis van anonieme cliëntgegevens) advies vraagt aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.

Beoordeling van een besluit over het doorbreken van het beroepsgeheim

Zou achteraf een toetsende organisatie gevraagd worden om een oordeel te geven over het optreden van de beroepskracht, dan wordt vooral de zorgvuldigheid beoordeeld waarmee het besluit om de geheimhouding te verbreken tot stand is gekomen. Daarbij wordt onder andere gelet op:

- collegiale consultatie;
- raadpleging van Veilig Thuis;
- aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen;
- zorgvuldige en concrete afweging van belangen;
- de contacten die er met de cliënt zijn geweest over de melding. Concreet gaat het er dan om of de beroepskracht zich, gelet op zijn mogelijkheden en op de omstandigheden waarin de cliënt verkeert, heeft ingespannen om de cliënt toestemming te vragen of om hem te informeren, indien het verkrijgen van toestemming niet mogelijk bleek.

Het is, ook in verband met de toetsbaarheid van het besluit achteraf, belangrijk om een besluit over het melden van een cliënt zonder dat hij daarvoor zijn toestemming heeft gegeven zorgvuldig vast te leggen. Niet alleen de melding dient te worden vastgelegd, ook de belangen die zijn afgewogen en de personen die van te voren over het besluit zijn geraadpleegd.

4. Wettelijke meldrechten

Wettelijk meldrecht kindermishandeling Voor vermoedens van kindermishandeling is het leerstuk van het conflict van plichten bevestigd in artikel 53 lid 3 van de Wet op de jeugdzorg, dat een uitdrukkelijk meldrecht bevat: Iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht heeft op basis van dit wettelijk meldrecht het recht om vermoedens van kindermishandeling, zonder toestemming van het kind en/of de ouder, bij Veilig Thuis te melden. Daarnaast omvat het meldrecht het recht voor de beroepskracht om, zonder toestemming van het kind en/of de ouder, op verzoek van Veilig Thuis informatie over het kind en/of zijn ouders te verstrekken.

Wettelijk meldrecht huiselijk geweld waarbij geen minderjarigen zijn betrokken

Voor vermoedens van huiselijk geweld waarbij alleen meerderjarigen zijn betrokken, is in artikel 21d lid 3 van de Wet maatschappelijke ondersteuning een vergelijkbaar meldrecht opgenomen. Ook dit meldrecht bestaat uit twee delen: het recht om een vermoeden van huiselijk geweld, zonder toestemming van de betrokkene, bij Veilig Thuis te melden, én het recht om op verzoek van Veilig Thuis, informatie over het gezin te verstrekken, eveneens zonder toestemming van de betrokkene.

Betekenis 'zonder toestemming'

De wetteksten over de meldrechten maken door de woorden 'zonder toestemming' te gebruiken duidelijk dat het om een meldrecht van de beroepskracht gaat. Dit wil zeggen dat de beroepskracht ook zonder toestemming van de cliënt of de ouders van een cliënt kan besluiten om een melding te doen of om desgevraagd informatie te verstrekken. Gelet op de stappen van de meldcode betekent 'zonder toestemming' zeker niet zonder medeweten. Als regel behoort de beroepskracht vooraf in gesprek te gaan met de cliënt over de signalen en over zijn voornemen om een melding te doen. In dit gesprek behoort hij de cliënt ook uitdrukkelijk de ruimte te geven om te reageren op de signalen en op het voornemen van een melding. Pas daarna komt de beroepskracht tot een definitief besluit over het al dan niet doen van een melding.

Omdat het bij het tweede wettelijk meldrecht, voor huiselijk geweld, gaat om meldingen waarbij uitsluitend meerderjarigen zijn betrokken, mogen er extra inspanningen van de beroepskracht worden gevraagd om de betrokkenen mee te krijgen in zijn aanpak om het geweld te stoppen en passende hulp te bieden. Aan meerderjarigen komt immers als regel zelfbeschikkingsrecht toe. Gebruik maken van het wettelijk meldrecht tegen de wens van de cliënt of zonder zijn medeweten, moet dan ook worden gezien als een uiterste middel dat wordt ingezet omdat het stoppen van het geweld en het toe leiden naar passende hulp alleen op deze wijze kan worden gerealiseerd.

NB: Een gecombineerd wettelijk meldrecht voor huiselijk geweld en kindermishandeling zal, als de Wet op de jeugdzorg in 2015 wordt vervangen door de nieuwe Jeugdwet, zeer waarschijnlijk worden opgenomen in de Wet maatschappelijke ondersteuning.

Verhouding beroepsgeheim, meldrecht en meldcode

De verhouding tussen het beroepsgeheim, de twee meldrechten en de meldcode laat zich als volgt samenvatten. De twee wettelijke meldrechten maken een inbreuk op het beroepsgeheim mogelijk. Deze meldrechten geven beroepskrachten het recht om, ondanks hun beroepsgeheim, toch een melding te doen of informatie te verstrekken, ook al hebben zij daarvoor geen toestemming van hun cliënt. De stappen van de meldcode beschrijven hoe een beroepskracht met een geheimhoudingsplicht zorgvuldig omgaat met deze wettelijke meldrechten.